

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И :
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №11 від 30.06.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

Із умови завдання можна передбачити використання таблиць, графіків, технічних довідників, що забезпечить більш ефективне засвоєння студентами технічної термінології та формування їх технічного мислення. Деякі питання повинні відображати специфіку майбутньої професійної діяльності. На заняттях із загальнотехнічних дисциплін студенти мають переконатися в тому, що лише оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок дасть їм можливість у майбутньому бути готовими до плідної виробничої діяльності.

Як показує досвід, розв'язання продуктивно-технічних завдань у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін є одним із засобів формування технічного мислення майбутніх спеціалістів. А це слугує об'єктивною основою для успішного застосування студентами теоретичних знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності та якісного виконання навчальних завдань, курсових проектів, творчих дослідницьких робіт.

Узагальнюючи, можна сказати, що якщо постійно спрямовувати студентів на професійний підхід до навчання, то, безумовно, в майбутньому, на виробництві, використовуючи здобуті за період навчання знання, вміння й навички, вони зможуть самостійно формувати технічні завдання, вибирати і складати розрахункові схеми, проводити розрахунки для різних деталей машин та механізмів, займатися конструюванням, самостійно аналізувати одержані результати тощо.

Таким чином, ми дійшли висновку, що формування технічного мислення студентів базується на професійних знаннях, вміннях й навичках і включає в себе розвиток єдності теоретичного і практичного компонентів змісту навчання, умінь аналізувати, порівнювати, систематизувати, синтезувати, узагальнювати.

Ми розглянули лише деякі аспекти, що сприяють формуванню технічного мислення студентів на заняттях із загальнотехнічних дисциплін. Якщо викладач зуміє їх врахувати у своїй педагогічній діяльності, то це допоможе студентам ще за період навчання оволодіти професійними знаннями, вміннями й навичками. Подальші дослідження полягають у розробці матеріалів щодо застосування педагогічної технології формування технічного мислення студентів у поєднанні з інтерактивними технологіями навчання при вивченні дисциплін загальнотехнічного циклу. Успішне вирішення означеної проблеми сприятиме підвищенню якості професійної підготовки студентів, а також формуванню національно свідомих, ініціативних, конкурентоспроможних, з високим рівнем творчих можливостей, здатних до плідної, продуктивної праці фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Неперервна освіта: Концептуальні засади і сучасні технології. // Творча особистість у системі неперервної освіти: – Харків: ХДПУ. – С. 8-16.
2. Лузан П. Г. Активізація навчання студентів. / За ред. Дьоміна А.І. – К.: Ред.-вид. відділ Наукметодцентру агроосвіти, 1999. – 216 с.
3. Лузан П. Г., Дьомін А. І., Рябець В. І. Формування активності студентів у навчанні. – К.: Вища шк., 1998. – 192 с.
4. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. / За ред. І. А.Зязюна – К., 2000. – 636 с.
5. Вербицький А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. Метод. пос. – М.: Высшая шк., – 1994. – 207 с.

Резюме. В статье рассмотрены некоторые аспекты педагогической технологии формирования технического мышления на занятиях по общетехническим дисциплинам в высших технических учебных заведениях. Основным принципом организации процесса обучения является продуктивный подход, который предполагает выполнение технических заданий в соответствии с содержанием, целью, задачами профессиональной подготовкой будущих специалистов.

Ключевые слова: обучение общетехническим дисциплинам, продуктивное обучение, продуктивно-технические задания, технические задания, техническое мышление, профессиональные знания, умения и навыки, профессиональная подготовка.

Summary. The article deals with some aspects of pedagogical technologies of forming students' engineering thinking while teaching them engineering subject. The basic principle of the teaching process organization is the productive approach providing solution of the engineering problems according to the contents, aims and tasks of the future specialists' professional training.

Key words: general engineering subjects training, productive training, productive engineering tasks, engineering tasks, development of engineering mentality, professional knowledge, skills and abilities, professional training.

Одержано редакцією 10.05.2006.

УДК: 37: 781. 68

С.А.САМЧУК

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МУЗИЧНОГО ТВОРУ

Резюме. У статті розглядаються питання, пов'язані з художньою інтерпретацією музичного твору. Суть художньої інтерпретації – творчий процес тлумачення музичного твору. В процесі інтерпретації музичного твору можна визначити чотири основні етапи: виникнення художнього задуму, його формування, реалізація, перевірка та оцінка. В статті характеризується кожний з етапів.

Ключові слова: виконавська культура, художня інтерпретація музичного твору, інтелектуальна діяльність, творчий процес, художній задум.

Сучасний етап у музичному виконавстві характеризується інтенсивними пошуками можливостей оптимізації загальної музично-естетичної і водночас спеціальної професійної освіти.

У цій статті ми спробуємо спинитися лише на деяких питаннях фахового виховання музиканта, не торкаючись безлічі конкретних моментів навчання гри на фортепіано.

Останнім часом зростає **актуальність** вивчення питань, пов'язаних з художньою інтерпретацією музичного твору. Тому основною метою автора статті є подальша розробка теорії виконавської інтерпретації (вміння виконавця "проникати в глибину" твору, розкривати його суть).

В коло завдань, що пов'язані з вивченням виконавської роботи над фактурою музичного твору входить:

- вивчення сучасної музикознавчої думки в галузі виконавської інтерпретації;
- вивчення специфіки процесу музично-виконавської творчості;
- аналіз жанрових, стилевих та інших особливостей фортепіанної фактури.

Вивчення фактури музичного твору допомагає розкрити таємницю явища потенційно нескінченної множинності виконавської інтерпретації. Процес виконавської інтерпретації музичного твору цікавив багато поколінь музикантів, методистів, дослідників в галузі музичної педагогіки. Велику увагу цій проблемі приділяли в своїх працях О.Гольденвейзер, К.Ігумнов, А.Корто, М.Лонг, Г.Нейгауз, С.Раппопорт, С.Фейнберг.

На сучасному етапі розвитку українського музикознавства не останнім завданням є вивчення питань художньої інтерпретації. Про це свідчать наукові статті Л.Касьяненко, В.Москаленко, В.Приходько, Т.Роциної.

Виконавська культура вчителя музики є важливим аспектом підготовки висококваліфікованого спеціаліста на рівні сучасних завдань музичного виховання та освіти. Важко переоцінити значення формування у студентів музично-педагогічних факультетів виконавських навичок, необхідних як під час проведення уроків, так і в позакласній роботі.

Виконавська культура, як відомо, формується через діяльність. Людська діяльність розгортається у двох сферах – матеріальній та духовній. Сучасна філософія в якості особливого типу діяльності висуває художню діяльність, яка знаходить відбиття у створенні художніх цінностей – творів мистецтва. Художня діяльність може бути творчою (продуктивною) і не творчою (репродуктивною). Під творчою діяльністю розуміємо створення якісно нового інтелектуального продукту, відмінного від відомих зразків. Майстер, який створює твір мистецтва, є творцем, а його діяльність по своїй суті – творча. Копія оригінального твору – приклад репродуктивної діяльності. Музичний твір – це особливого роду матеріалізоване звукосполучення, яке вже втілене в партитурі чи клавирі, і є завершеним художнім продуктом. Для того, щоб стати власне твором мистецтва, цей продукт повинен матеріалізуватися у виконавстві – в цьому полягає специфіка музики. Що ж таке виконавська діяльність – вияв творчого чи репродуктивного начала по відношенню до авторського зразка? Як відомо, суть художньої інтерпретації – творчий процес тлумачення музичного твору. Проте в мистецтві інтерпретації завжди присутні елементи репродуктивного (виконавські традиції, технологічні прийоми та ін.). Очевидно, весь попередній художній досвід виконавця (репродуктивне начало) мобілізується для вирішення творчого завдання – виконавського втілення музичного твору (продуктивне начало). Таким чином, можна зробити висновок, що виконавське мистецтво є вторинною щодо до авторського зразка, відносно самостійною художньою діяльністю, творча суть якої виявляється в кінцевому продукті – інтерпретації.

Художня інтерпретація – це і виконавська діяльність, і її кінцевий результат, що у сукупності являє собою своєрідний процес, що не має прямих аналогій з іншими видами мистецтва. В процесі інтерпретації музичного твору можна виділити чотири основних етапи: виникнення художнього задуму, його формування, реалізація, перевірка та оцінка. Зрозуміло, що такий поділ носить достатньо умовний характер, оскільки неможливо визначити безпосередню межу, яка відокремлює закінчення попереднього етапу від початку наступного. Зупинимось на характеристиці кожного з етапів.

Інтерпретація починається з виникнення художнього задуму як певного плану дій під час постановки та реалізації виконавських завдань стосовно даного твору. Художній задум – це складний процес, який формує і направляє інтелектуальну діяльність виконавця в конкретне русло. Задуму належить своєрідна за своєю структурою роль регулятора творчих ідей, які в процесі інтерпретації можуть значно змінюватися. Виникненню задуму передують вибір твору, попереднє знайомство з ним, пошук ідей здійснення інтерпретації. На початковому етапі педагог повинен дати студенту певні орієнтири художнього тлумачення даного твору (епоха створення, основні риси стилю композитора і художнього напрямку, особливості змісту та форми в самому загальному плані). Пробудивши інтерес студента до пошуку шляхів самостійного творчого осмислення головних художніх завдань природно перейти до технологічних прийомів та засобів втілення, обумовлених розумінням цих завдань. Тобто, на першому етапі роботи над твором студенту необхідно допомогти у створенні його власної, раціональної обґрунтованої моделі виконання. При цьому важливо врахувати, що модель виконавської діяльності даного студента повинна відповідати його творчо-виконавським можливостям і загальному стилю інтелектуальної діяльності. Модель виконання є унікальним продуктом індивідуальної творчості. Наприклад, один і той же твір у різних виконавців відрізняється не тільки за художнім задумом, але й за всією сукупністю художньо-технологічних можливостей (ступінь обдарованості, професійна підготовка, музичний смак, виконавський темперамент тощо). Необхідно зазначити, що даний етап інтерпретації передбачає головним

чином безпосередню роботу за інструментом.

Формування художнього задуму вимагає від студента значної інтелектуальної активності, стимульованої педагогом. Проте стимуляція інтелектуальної діяльності на початкових етапах роботи над твором не повинна включати готові виконавські зразки – інтерпретацію даного твору педагогом або прослуховування записів. Дуже часто звернення студента до готової інтерпретації при несформованому власному задумі призводить до серйозних виконавських прорахунків: бездумного копіювання окремих елементів без будь-якого зв'язку із загальним художнім задумом. Розуміння кінцевих завдань, пов'язаних з виконавським втіленням конкретного твору, усвідомлення в думці цих завдань, реалізованих в рамках уявної інтерпретації – це і є художній задум. Його формуванню сприяють знання про епоху створення твору (суспільно-історичні та естетичні передумови), стилістичні особливості, основні ідеї, характер, образний зміст, принципи формотворення та ін.

На цьому етапі більша частина роботи над твором повинна здійснюватися без фортепіано. Формування художнього задуму передбачає не лише свідому, але й несвідому роботу. Подібно тому, як сучасна психологія все сміливіше ставить питання про роль несвідомого начала у творчому процесі, так і педагогам, які формують навички виконавської інтерпретації у студентів, не варто уникати цієї проблеми. Композитор за письмовим столом частіше за все не створює, а записує вже створений в думках твір. Виконавець у процесі формування художнього задуму інтерпретації повинен у значній мірі абстрагуватися від інструмента. Значення програвання твору подумки важко переоцінити. Великої ролі при цьому набуває творча уява: образні асоціації, гіпербола, аналогії з суміжними видами мистецтва. Уявне виконання є свідомою роботою. Однак постійно знаходячись під “гнітом творчої ідеї”, не можна вважати пошуки і знахідки виконавця наслідком виключно свідомої аналітичної роботи. Постійна активність свідомості у напрямку творчого завдання-мети дає імпульс для несвідомої роботи іноді зовсім із несподіваними відкриттями. Художник-творець, як і виконавець, у потоці об'єктивної інформації зупиняє свій погляд на чомусь, що здатне його “здивувати” і пропущене через призму суб'єктивного творчого процесу з допомогою відповідної техніки призводить до створення твору мистецтва. Згадаємо слова П. Пікассо з приводу дитячих малюнків: “В їх роки я вмів малювати як Рафаель, але мені знадобилося все життя, щоб навчитися малювати як вони” [4, 109].

Втілення і реалізація художнього задуму – це переклад символів у думках на мову звуків. Даний етап характеризується, головним чином, роботою за інструментом, під час якої виконавець вирішує завдання піаністичного втілення художніх ідей. Це – традиційний етап самостійної та класної роботи над твором. Великого значення набуває педагогічний показ, прослуховування записів даного твору – вперше від початку роботи – (адже художній задум виконавця вже сформований), що виключає побоювання підміни творчого завдання копіюванням відомих зразків інтерпретації. На передній план виступає система відбору виразових засобів, шліфування звукових деталей – суто технологічна робота піаніста з приводу реалізації художнього задуму.

Цікаві думки про сутність інтерпретації висловлював свого часу відомий французький піаніст А.Корто, який наголошував, що в роботі над твором інтерпретатор повинен виконати три дії. Спочатку піднятися у височінь, щоб побачити місцевість, її рельєф, загальні контури, потім спуститися і об'їхати уздовж та поперек цю місцевість, щоб усе побачити, відчути та запам'ятати і, нарешті, знову піднятися у височінь, щоб у момент передачі твору, втілюючи загальну картину композитора, виконати найдрібніші характерні його особливості. При цьому дослідник підкреслював, що деталі привертають увагу інтерпретатора лише на другій стадії роботи. На початку ж і у її підсумку – охоплення цілого [6, 208].

В процесі занять на даному етапі педагог організує та спрямовує інтелектуальну діяльність студента з осмислення та подальшого засвоєння отриманих знань. Важливо звернути увагу на проблемність будь-якої навчальної ситуації, постановку творчих завдань, які виключають педагогічну підказку. Навіть власне виконання педагога повинно стимулювати студента до альтернативного пошуку. Таким чином, отримане завдання призведе до появи начебто нового завдання, сформульованого вже студентом самостійно. Інтелектуальна активність студента з'являється тоді, коли виникає ініціатива у вирішенні, яке виходить за межі даного завдання, ініціатива, яка стане постійною потребою до подібного роду діяльності.

Останній етап процесу інтерпретації музичного твору – **перевірка та оцінка** реалізованого задуму – можна вважати апофеозом роботи, оскільки на суд слухацької аудиторії (педагога, комісії) виноситься кінцевий художній продукт. Цей етап у мистецтві інтерпретації не має аналогії з іншими видами творчості. На відміну від творів, написаних композиторами, письменниками, художниками, де кінцевий продукт їхньої творчої діяльності зафіксований у партитурі, тексті, на полотні і представляє собою певну об'єктивну реальність, кінцевий продукт виконавця – реальність досить хитка, залежна від багатьох сторонніх факторів: інтелектуального рівня і відповідної підготовленості слухача, фізичного стану інтерпретатора, акустики зали, якості інструмента, а головне – від психологічної стійкості самого виконавця. Дійсно, напружена тривала робота над твором залежить від стану виконавця на естраді: в одному випадку він грає талановито, а в іншому ж без усяких видимих причин його підстерігає невдача. Домовимося розрізняти два зовсім різних поняття: естрадне хвилювання і боязнь естради. Хвилювання – це необхідний і природний стан, позбавитися від якого неможливо, та і не треба, оскільки саме він надає виконавцю імпульси незвичайності, неординарності і надає інтерпретації риси деякого художнього таїнства, безпосереднього створення твору мистецтва. Зовсім інше – це почуття страху перед естрадою, точніше, перед слухачами. У більшості випадків подібний стан пов'язаний із відсутністю навичок публічних виступів. Проте у даному явищі існують причини і більш глибокої психологічної властивості. Так,

наприклад, будь-який музикант, що виступає на концертній естраді, помічає, що твори, зіграні понад програмою, “на біс”, виконуються ним у стані більшої психологічної комфортності, ніж основна програма. Це свідчить про те, що сила самонавіювання суттєвим чином впливає і на стан виконавця. Для музикантів, які захоплюються психотерапією, дана обставина дає серйозну підставу для роздумів.

У тих випадках музикування, де не вимагається виконання напам'ять (ансамбль, концертмейстерство) естрадне побоювання зовсім зникає або виявляється в значно меншій мірі. Отже, виконавець не стільки піклується про маловиразну інтерпретацію, скільки побоюється забути нотний текст. Зрозуміло, щоб уникнути такої “запрограмованої непевності”, твір повинен бути вивчений досконало. Однак і в цьому випадку не виключається проблема забування тексту. Частіше за все це відбувається тоді, коли виконавець у процесі гри постійно думає про те, які звукосполучення необхідно зіграти йому в кожну наступну мить. Єдиний засіб боротьби з цим – переключити свідомість і примусити її працювати на інших “інтелектуальних частотах”: контролювати фразування, проводити динамічну лінію, “захопитися” метроритмічною стихією тощо. Важливо також тренувати музичну винахідливість: не намагатися починати з того місця, де зупинилися, а намагатися “проскочити” його, не втрачаючи головного в музичному оповіданні. Від технологічних невдач ніхто не застрахований. Необхідно виробляти психологічну стійкість у розумінні тактичних та стратегічних завдань мистецтва інтерпретації.

Підведемо деякі підсумки. Тож, відправною точкою інтерпретації музичного твору є записаний композитором нотний текст. Крім професійного його відтворення і загального проникнення в художній задум твору, самим складним для виконавця є оволодіння стилем даного автора, іншими словами, розуміння стилістичних особливостей, які становлять специфіку композитора. Недарма найбільш розповсюдженим і серйозним докором інтерпретатору є сакраментальне “не в стилі”. Зазначимо, що проблема інтерпретації зрештою є проблемою стилю.

Як же сумістити і узгодити єдиний і неповторний стиль одного композитора (твору) з невичерпною безліччю виконавських стилів солістів, інтерпретуючих цього автора? Розшифровуючи творчу сутність самого поняття інтерпретації, ми отримаємо відповідь, що виявлення художніх особливостей змісту і форми твору за допомогою специфічних, глибоко індивідуальних виразових і технічних прийомів та засобів, притаманних даному виконавцю, несе в своєму зародку все невичерпне багатство і різноманітність трактовок та стилів виконання, стосовно до того, що задумано автором-творцем. Інтерпретатор відповідно до своєї художньої концепції, з індивідуальними уподобаннями власного таланту акцентує увагу на тих компонентах авторського задуму, які до цього часу начебто знаходилися у затінку виконавського фокусування. В таких випадках слухач присутній кожного разу при новому народженні навіть дуже відомої музики, яка несе у собі тягар виконавських традицій. Подібне відчуття можна було випробувати, слухаючи виконання творів Й.С.Баха – Г.Гульдтом, О.Скрябіна –В.Софроніцьким, Ф.Шопена – Арт.Рубінштейном, Л.ван Бетховена – Е. Гілельсом, Ф.Шуберта – С.Ріхтером, С.Рахманінова – В.Кліберном та ін.

Вирішення проблеми інтерпретації є одним із головних компонентів, що складають специфіку професії вчителя музики у світлі вимог сьогодення – підготовки висококваліфікованого, творчо мислячого музиканта-просвітителя. В умовах навчання питання оптимізації навчального процесу набувають вирішального значення. У зв'язку з вищевикладеним вкажемо на деякі завдання педагога:

- постійно стимулювати **інтелектуальну активність** студента;
- допомагати **виникненню** художнього задуму;
- створювати передумови для **формування** художнього задуму;
- активно впливати на **реалізацію** (втілення) художнього задуму;
- виховувати **психологічну стійкість** виконавця на заключному етапі інтерпретації;
- сприяти формуванню **творчого мислення** студента за допомогою аналізу особливостей композиторського та виконавського стилю у вивчаємому творі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А. Методика обучения игре на фортепиано. – М., 1971.
2. Алексеев А. Творчество музыканта-исполнителя: На материале интерпретаций выдающихся пианистов прошлого и настоящего. – М.: Музыка, 1991.
3. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. /Сост. Н Дмитриева. – М., 1981.
4. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. пос. – Тернопіль: СМП Астон, 1998.
5. Корто А. О фортепианном искусстве. – М., 1965.
6. Кочнев Ю. Музыкальное произведение и интерпретация. // Советская музыка. – 1969. – № 12. – С. 56-60.
7. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом. – М.: Музыка, 1988.
8. Москаленко В. Про специфіку музичної інтерпретації. // Проблеми музичної інтерпретації. – Київське музикознавство. – К., 1999. – Вип. 2. С. 4-14.
9. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. – 4-е изд. – М.: Музыка, 1982.
10. Раппопорт С. О вариантной множественности исполнительства. // Муз. исполнительство. – М., 1972 – Вып. 7 – С. 3-47.
11. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

Резюме. В статье рассматриваются вопросы, связанные с художественной интерпретацией музыкального произведения. Суть художественной интерпретации – творческий процесс раскрытия содержания музыкального произведения. В процессе интерпретации музыкального произведения можно определить четыре основных этапа: возникновение художественного замысла, его формирование, реализация, проверка и оценка. В статье характеризуется каждый из этапов.

Ключевые слова: исполнительская культура, художественная интерпретация музыкального произведения, интеллектуальная деятельность, творческий процесс, художественный замысел.

Summary. The article views the issues connected with artistic interpretation of musical composition, main stages are characterized: appearance of artistic idea, its forming, realization, examination and appraisal.

Key words: performing culture, artistic interpretation of musical composition, intellectual activity, creation, artistic idea.

Одержано редакцією 15.03.2006.

УДК: 371: 316. 61: 33

О.М. ЛУКАЧ

ДО ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Резюме. У статті розглядаються основні підходи до визначення сутності економічної соціалізації, передумови актуалізації дослідження цього феномена на сучасному етапі.

Ключові слова: економічна соціалізації, психологія грошей, ринкові умови.

Сучасне покоління живе в епоху підвищення ролі особистості як творця соціального світу і творця самої себе. Прагнення людини бути активно залученою до своєї історичної та особистісної долі, самореалізації обумовлене не тільки ускладненням світу та особливим підвищенням його динамізму, а й зростаючим рівнем потреб самої людини, яка піднялася на якісно новий рівень свого соціокультурного розвитку порівняно с попередніми поколіннями. Це зумовлює виникнення проблеми створення такої системи освіти, яка „була б спроможна забезпечити виховання в індивідів високих особистісних якостей, основні з-поміж яких – психологічна та організаційна готовність до орієнтації на власні сили у виконанні життєвих завдань, високий рівень мотивації до досягнення життєвого успіху, здібність до узагальнення, оновлення та раціонального використання життєвої енергії” [6].

Однією з моделей її розв’язання, яка набуває в сучасних умовах особливого значення, виступає економічна соціалізація – набуття особистістю знань, емоційних ставлень, які детермінують її поведінку в економічній ситуації, яка є характерною для сучасної України. Тобто, актуалізується дослідження економічної соціалізації в умовах ринкових відносин.

У ситуації швидких змін для деяких груп населення необхідності набуває їх ресоціалізація, тобто вторинне входження індивіду в економічне середовище. Адже наявна невідповідність до повноцінної життєдіяльності спричинює формування хибних поглядів на способи її реалізації. Так, одним із них притаманне прагнення повернути минулі традиції, які характеризуються економічним інфантилізмом; інші неправильно оцінюють свободу ринкових відносин, підвищену реальність прояву індивідуалізму, що створює передумови для девальвації поведінки. Грунтуючись на викладеному, можна твердити про наявність необхідності проведення досліджень, присвячених виявленню суперечливих тенденцій, притаманних економічній соціалізації молодого покоління.

Актуальність вивчення означеної проблеми обумовлена також її недостатньою розробкою у вітчизняній психолого-педагогічній науці.

Саме поняття „соціалізація” виникло в 1826 році, однак його корелят „економічна соціалізація” є породженням більш пізніших часів. Уперше на рівні самостійної концепції термін „економічна соціалізація” почав застосовуватися в немарксистських дослідженнях соціалізації. Незалежно від цих праць означене поняття займає одне з провідних місць у дослідженнях економічної поведінки школи економічної психології. У широкому розумінні економічну соціалізацію можна розглядати як „процес входження зростаючої особистості в економічну сферу суспільства, як формування у неї економічного мислення, як процес інтеріоризації нової реальності, що включає пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань, набуття навичок економічної поведінки і реалізацію їх у реальній діяльності” [2].

Іншими словами, економічна соціалізація – це процес формування та розвитку певного соціального типу особистості відповідно до потреб і вимог соціально-економічної сфери суспільства. У цьому зв’язку теорія соціалізації вивчає закономірності взаємозв’язку і взаємодії соціальних потреб економічної інституції суспільства і якостей особистості, завдяки яким ці потреби реалізуються.

На національному ґрунті вивчення сутності та особливостей економічної соціалізації розпочалося лише десять років тому. Серед дослідників, які займаються розглядом різних аспектів цієї проблеми, слід назвати Г.Авер’янову, В.Москаленко, Н.Побірченко, Е.Щедрину, А.Фенько та ін.

Звернення до наукової літератури засвідчує, що в перших дослідженнях, присвячених проблемі економічної соціалізації, які з’явилися у західній психології, основна увага акцентувалася на описі уявлень особистості про економічні аспекти світу. Так, у праці Берті та Бомбі, яка вийшла друком у 1981 році, досліджується розвиток розуміння економіки дітьми. В 1985 році з’являється робота Емлера і Дікінсона, які

ЗМІСТ

<i>Хом'як І.М.</i> Аналіз експериментального навчання української орфографії	3
<i>Парасюк І.А.</i> Морально-етичні засади «Руської трійці»	8
<i>Слободян М.Б.</i> Педагогічне новаторство Волинської гімназії та його вплив на організацію навчально-виховного процесу Кременецького ліцею ХХ ст.	11
<i>Кравченко Т.В.</i> Сімейна модель соціалізації особистості в сучасних умовах	14
<i>Повалій Л.В.</i> Особливості виховання підлітків в різних типах неповної сім'ї	16
<i>Тимошук Н.С.</i> Духовно-моральне становлення молоді в умовах особистісно орієнтованого виховання	19
<i>Хримова О.Л.</i> Дослідження вихованості і особистісного розвитку підлітка з проблемної сім'ї	22
<i>Хролець О.І.</i> Дитинство як предмет психолого-педагогічного вивчення	26
<i>Янциур Л.А.</i> Розвиток у дошкільників інтересу до творів образотворчого мистецтва	29
<i>Стаднік Н.В.</i> Мотивація відповідальності у дітей шестирічного віку	34
<i>Коренева І.М.</i> Використання міжпредметних зв'язків у процесі розвитку спостережливості молодших школярів	36
<i>Іванова Л.І.</i> Визначення рівня літературної компетентності молодшого школяра	39
<i>Сіранчук Н.М.</i> Діагностика образномовленнєвих вмінь учнів початкових класів	43
<i>Крижанська Л.В.</i> Національні цінності в початковій школі при організації національно зорієнтованого навчально-виховного процесу	48
<i>Лопухівська А.В.</i> Формування соціальної і комунікативної активності учнів сільської школи	53
<i>Барсукова Л.М.</i> Втілення теоретичних засад історико-краєзнавчої пошукової роботи учнів в практику навчально-виховної діяльності сучасної загальноосвітньої школи	55
<i>Комарницька В.Л.</i> Концептуальні засади формування громадянської свідомості старшокласників	59
<i>Дмитрів О.В.</i> Використання методу ситуативного навчання на уроках англійської мови у загальноосвітніх школах.	64
<i>Трофімчук В.М.</i> Організаційні форми та методи художньо-конструкторської діяльності старшокласників	67
<i>Грицай Н.Б.</i> Формування пізнавальної активності учнів під час позакласних екскурсій у природу	72
<i>Ганчин Л.В.</i> Особливості навчання усного мовлення у духовних семінаріях	78
<i>Головань Т.М.</i> Дитячі притулки в Криму у II половині XIX століття	82
<i>Коваль В.В.</i> Моральне виховання неповнолітніх у пенітенціарних установах як один з основних стратегічних напрямів підготовки їх до соціальної адаптації в суспільстві	86
<i>Потапчук Т.В.</i> Пісня як засіб виховання дітей	91
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Андрія Бобиря	94
<i>Устенко К.О.</i> Оперно-хорова творчість М.В.Лисенка як засіб формування музично-естетичного мислення студентів	97
<i>Мельничук С.Ф.</i> Виконавське мистецтво і супроводжуючий його психологічний фактор – сценічне хвилювання	101
<i>Дем'яненко І.О.</i> Формування в учнів музичних шкіл навичок саморегуляції та контролю м'язового тону під час гри на гітарі	104
<i>Янциур М.С.</i> Індивідуальні навчально-дослідні завдання з професійної орієнтації при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання	107
<i>Безкоровайна О.В.</i> Виховання духовної культури особистості студента засобами соціально-ціннісної діяльності	109
<i>Костюк Л.К.</i> Специфіка викладання навчальної дисципліни «Культурологія» в умовах інтеграції освітніх систем вищої школи України у європейський простір	115

Никон О.К. Організація самостійної роботи студентів з дисципліни „Основний музичний інструмент” в умовах кредитно-модульного навчання	120
Яковенко Л.П., Шипунова Н.О. Виховання музичного мислення студентів у процесі естетичної оціночної діяльності	123
Ульяновська Л.П. Вокальне виховання в учбовому хоровому колективі: спроба створення сучасної концепції	127
Цапун Р.В. Методи вивчення народного співу в студентському фольклорному колективі	129
Рабченко Т.С., Демченко В.В. Моніторинг як діагностична технологія виявлення готовності випускників вищих навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми.	132
Озерянська А.П. Загальна характеристика розвитку методики викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах України (60-ті роки ХХ століття)	137
Терещук М.А. Музично-драматична діяльність, як засіб удосконалення навчально-виховного процесу на факультеті іноземної філології	140
Літвінчук С.Б. Формування технічного мислення студентів у процесі розв’язання продуктивно-технічних завдань із загальнотехнічних дисциплін	143
Самчук С.А. Художня інтерпретація музичного твору	146
Лукач О.М. До проблеми економічної соціалізації особистості в сучасних умовах	150
Колбіна Т.В. Шляхи оновлення змісту формування міжкультурної комунікації студентів економічного профілю в педагогічній системі вищого навчального закладу	152
Бондарчук А.А. Виховання у студентської молоді етики сімейних взаємин	155
Дучинський С.В. Теоретичні аспекти вокально-хорової виконавської діяльності	158
Пелячик І.Ф., Крижановська Т.І. Історичні аспекти проблеми творчого розвитку особистості засобами музичного мистецтва	160
Кирда А.Г. Визначення провідних тенденцій формування цілей освіти в розвинених країнах	164
Свердлова Т.Г. Формування в дітей комунікативних навичок і навичок спільної діяльності за допомогою японського досвіду групового виховання дошкільників	167
Заблоцька Л.М. Структура та зміст навчального процесу в початкових школах Великої Британії	172
Шимків І.В. Проблема оцінювання знань і моніторингу якості освіти в нормативних документах об’єднаної Німеччини	176
Каур О.С. Тенденції та пріоритети морально-етичного виховання підлітків у Франції	180
Григорчук І.С. Формування духовності в контексті християнської моральної свідомості.....	182
Відомості про авторів	185

Наукове видання

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.06.2006 р. Підписано до друку 30.06.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 28,24. Обл. вид. арк. 28,67. Замовлення № 19/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**О – 59 ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20